

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

The Curriculum Development of Creative Leadership Encouraging for Teacher
Students Nakhon Ratchasima Rajabhat University

จตุรงค์ ธนะสีลังกูร¹

Chaturong Thanaseelangun¹

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การวิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง ขั้นตอนที่ 4 การประเมินติดตามผลหลักสูตร ผลการวิจัย จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ควรมีการพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาครู 3 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านสังคม และด้านการพัฒนาตนเอง นำไปสู่ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะการติดต่อสื่อสาร ผลของการใช้และประเมินหลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำ พบว่า เจตคติต่อความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถประเมินผลการใช้หลักสูตร ดังนี้ (1) ผลการประเมินความคิดเห็นในการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สำหรับวิทยากร การนำเสนอของวิทยากรแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เอกสารการฝึกอบรม สื่อสถานที่ กิจกรรม และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมาก (2) ผลการติดตามผลหลักสูตรหลังการทดลองใช้ 1 เดือน พบว่ามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงเพิ่มจากเดิมในระดับมากทุกด้าน (3) ผลปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรพบว่า ควรเน้นกระบวนการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

¹ Corresponding author.: 09-1060-7849

Email address: chatu_th@hotmail.com

Abstract

The purpose of this research is to improve the curriculum of creative leadership for teachers student of Faculty of Education Nakhon Ratchasima Rajabhat University and to evaluate the result of using the curriculum. The research processes as researching and development by dividing into 4 steps as step 1 study the basic information, step 2 creating the curriculum, step 3 adapting the curriculum to small testing group as 10 people to navigate the curriculum to certain situation and step 4 evaluate the result. In step 1 was found that characteristics of leadership that should be primary improved can be divided by 3 characters which are management skill, social skill and self-improve skill, step 2 the result is the creative leadership experts deem the characteristics of leadership that should be improved for teacher students and should be added to the curriculum consider the average from maximum to minimum are cooperating, creativity, decision making and communication skill, step 3 was found that the comparison of leadership achievement between before and after of the curriculum participant is that the achievement of after-training has higher value than the before-training participants the said achievement has the different statistic significantly at 0.5 and the comparison of attitude of after-training participants has higher value than the before-training trainee as well which has the statistical difference as 0.5. the result of researching is (1) the evaluating result of the curriculum the content of training the cooperate in each study unit and the participation of opinion expression is uttermost appropriated, as for the lecturer, the presentation of each study unit, documents, media, location, activity and the duration are most suitable as well (2) the results of following the teacher students who participated in the curriculum are increased at every field (3) the result after adjusting the curriculum which aim the training systematically by using the well-cooperated activity has profited the participants greatly.

Keywords: curriculum development, creative leadership

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอันมีวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในด้านต่าง ๆ เป็นเรื่อง ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไข และมีไข่มุ่งเน้นแก้ไขแต่เฉพาะปัญหาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวแต่ต้อง เป็นการแก้ไขปัญหาลักษณะแบบองค์รวมโดยบูรณาการ วิธีการแก้ไขปัญหามุ่งเน้นพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัต ของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และ สิ่งแวดล้อม ไปพร้อมๆกัน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการดังกล่าวจะสามารถกระทำ ได้อย่างประสบผลสำเร็จนั้นจำเป็นต้องยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เนื่องมาจากคนเป็นทั้งผู้ริเริ่ม ผู้กระทำและผู้ได้รับผลในการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาประเทศในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการพัฒนาที่ทรัพยากร บุคคลเป็นหลัก ถ้ามุ่งให้คนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ คนเหล่านี้จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมได้ (อรพินท์ สฟโชคชัย และคณะ, 2540 ; สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ทั้งนี้กระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้สามารถ พัฒนานตนเองในด้านต่างๆได้ตลอดช่วงชีวิต คือการศึกษาเพราะการศึกษาเป็นระบบที่ช่วยวางรากฐาน

พัฒนาการของชีวิตรวมทั้งช่วยในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ อีกทั้งการศึกษายังทำให้เกิดความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งจะเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

แม้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนานคน แต่ก็ต้องเป็นกระบวนการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจึงจะสามารถเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนที่จะเรียนรู้ได้ซึ่งการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ; พระธรรมปิฎก, 2539) ได้กล่าวไว้ว่า ควรมุ่งพัฒนาคนให้เกิดคุณลักษณะเพื่อการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดได้ด้วยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสอดคล้องกับความจริงในวิถีชีวิต ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาจึงต้องมุ่งสร้างคนที่มีความมั่นใจ มีศักยภาพของการเป็นผู้นำ มีความเป็นตัวของตัวเองและใฝ่รู้ในการศึกษาที่สามารถสนองตอบต่อปัญหาได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาโดยมุ่งพัฒนากำลังคนสู่การประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศ โดยแบ่งออกเป็นคณะต่าง ๆ ดังนี้ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะสาธารณสุขศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย โดยแต่ละคณะมีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามความต้องการของสังคม และเป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงาน ดังนั้น เป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจึงมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจของประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบัณฑิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพราะถือว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดในบรรดาทรัพยากรทั้งหมด ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้ว ต่างมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (สำนักมาตรฐานการศึกษา, 2545)

คณะครุศาสตร์ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งคณะครุศาสตร์ได้พัฒนางานด้านวิชาการในการส่งเสริมองค์ความรู้และการเรียนรู้แก่นักศึกษา นอกจากนี้ การพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ก็ถือเป็นภารกิจสำคัญของคณะครุศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูจำเป็นจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะแห่งวิชาชีพที่เหมาะสม เนื่องจากครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ระบบการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า วิชาชีพครูเป็นหนึ่งในวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิชาการ การฝึกฝนอบรมให้มีความชำนาญ มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพและมีองค์มาตรฐานวิชาชีพ ดังที่ Goodson and Hargreaves (2005) กล่าวว่า การที่ครูช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นหนึ่งในความรับผิดชอบต่างๆ ที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการมีภาวะผู้นำของครู และจากการยืนยันของเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่า การกระจายภาวะผู้นำไปสู่ครูหรือส่งเสริมให้ครูมีความสามารถทางภาวะผู้นำส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการจัดองค์กรของสถานศึกษา และภาวะผู้นำของครูส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทำให้ครูเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความพึงพอใจในงานเพิ่มขึ้น

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะวิชาชีพครูซึ่งถือเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ที่จะต้องมีความเป็นผู้นำทั้งในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรม

ดังนั้นจึงควรมีการสร้างและส่งเสริมภาวะผู้นำสำหรับครู โดยในการสร้างภาวะผู้นำนั้นควรเริ่มตั้งแต่การฝึกหัดครู หรือการเรียนในวิชาชีพครู นั่นคือกลุ่มนักศึกษาครูที่จะเติบโตขึ้นเป็นครูในอนาคต ซึ่งภาวะผู้นำถือเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมสำคัญในการที่นักศึกษาครูจะสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน และชุมชนในอนาคต ซึ่งคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์นี้จะนำไปสู่การคลี่คลายปัญหาและวิกฤตการณ์สังคมในปัจจุบันและอนาคตให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขต่อไป

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในการที่จะก้าวออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต จึงมีความสนใจในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู ทั้งในด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำ โดยได้ออกแบบหลักสูตรส่งเสริมภาวะผู้นำสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างและส่งเสริมภาวะผู้นำ และขยายผลไปสู่การบูรณาการในหลักสูตรระดับต่าง ๆ รวมถึงองค์กรหน่วยงานอื่นต่อไป ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับนักศึกษาครูทั้งในกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย และขยายผลไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาครูในสถาบันอื่นๆ ซึ่งสามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครูทั้งระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

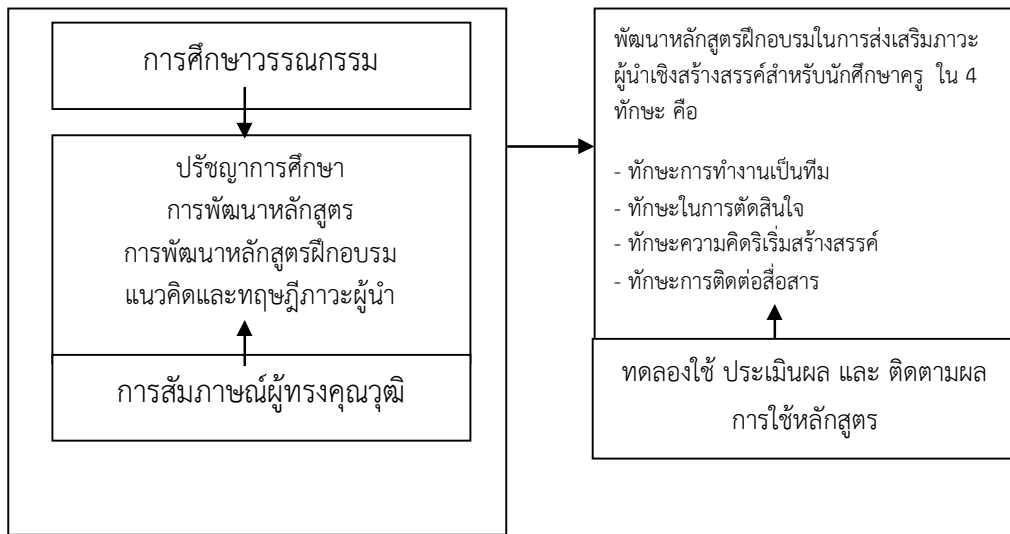
คำถามการวิจัย

นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาสามารถมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปขยายผลเป็นหลักสูตรในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาในคณะต่างๆ รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาคือ นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยทำการศึกษาดังวิธี การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องนอกจากนั้นผู้วิจัยยังทำการศึกษาคู มูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร เป็นการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับ นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้วยการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการกำหนดแนวคิดและทิศทางในการสร้างหลักสูตรโดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการ สร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกรอบเนื้อหาคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ ควรทำการเสริมสร้าง 2) การให้ค่าความสำคัญของเนื้อหาคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ควรทำการเสริมสร้าง 3) การพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ควรทำการเสริมสร้าง 4) การสร้างหลักสูตรการ ฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำ

ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง เป็นการนำหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ไปทำการทดลอง กับกลุ่มขนาดเล็กจำนวน 10 คน เพื่อศึกษานำร่องหลักสูตรในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการประเมินผลความ เหมาะสมในด้านต่างๆของหลักสูตรก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินติดตามผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลหลักสูตรการเข้ารับการฝึกอบรม ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หลังจากที่ผ่านมา การทดลองใช้ปฏิบัติจริงในขั้นตอนที่ 3 มาแล้ว โดยทำการติดตามประเมินผลจากกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลังการทดลองใช้ 1 เดือน และนำผลที่ได้จากการติดตามประเมินผลมาทำการปรับปรุง ตลอดจนแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆเพื่อให้หลักสูตรการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จำแนกตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 พบว่าเนื้อหาคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ควรทำการเสริมสร้างในเบื้องต้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ทักษะทางการบริหาร ทักษะทางสังคม และทักษะทางการพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำชุมชนที่ควรทำการเสริมสร้างให้แก่นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และควรกำหนดไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรม เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะในการตัดสินใจ และ ทักษะการติดต่อสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความเป็นผู้นำจากแบบทดสอบของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า เจตคติต่อความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยค่าเฉลี่ยดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขั้นตอนที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลการประเมินความคิดเห็นในการดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำของผู้เข้ารับการฝึกอบรมองค์ประกอบในการฝึกอบรมทางด้านเนื้อหาของการฝึกอบรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สำหรับวิทยากร การนำเสนอของวิทยากรแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เอกสารการฝึกอบรม สื่อ สถานที่ กิจกรรม และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมาก (2) ผลการติดตามผลหลักสูตรหลังการทดลองใช้ 1 เดือน นักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเพิ่มจากเดิมในระดับมากทุกด้าน (3) ผลจากการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเน้นกระบวนการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามที่ได้เสนอไปข้างต้นแล้วนั้น พบว่ามีประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ โดยการจำแนกตามขั้นตอนของการพัฒนา หลักสูตรดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาในขั้นตอนนี้มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง โดยทำการศึกษาจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการสัมภาษณ์ ซึ่งระบุถึงสภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาคุณลักษณะ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดผลประเมินผล ส่วนรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรมควรเป็นรูปแบบที่ง่าย ไม่ซับซ้อน เน้นการปฏิบัติ การคิด การกระทำ และการแสดงผลงานนอกจากนั้นหลักสูตรฝึกอบรมยังควรสามารถพัฒนาจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สร้างระเบียบวินัย และความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเป็นกิจกรรมการฝึกอบรมให้มีความสุขสนุกสนาน มีความหลากหลาย สร้างบรรยากาศในการฝึกอบรมแบบกัลยาณมิตร ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ปฏิบัติ และวิทยากรเป็นผู้กระตุ้นจุดประกายความคิดและอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในการฝึกอบรม

2. การสร้างหลักสูตร

ในการสร้างหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มา กำหนดเป็นโครงร่างหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมที่จะจัดสร้างขึ้น ดังนี้คือ สภาพ ปัญหาและความจำเป็น หลักการ เป้าหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อ การวัดและ ประเมินผลการอบรม ผู้วิจัยได้ทำการสร้างหลักสูตรโดยยึดตามองค์ประกอบต่างๆที่กล่าวมา โดยพยายามให้แต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการกำหนดจุดมุ่งหมายว่าหลักสูตร ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งก็คือนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้บรรลุ เป้าหมายสิ่งใดบ้าง แล้วจึงพิจารณาว่าการจะบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นได้ จำเป็นต้องให้เนื้อหาคุณลักษณะอะไร แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบ้าง ต่อมาจึงพิจารณาว่าเนื้อหาดังกล่าวนั้นจะมีวิธีการฝึกอบรมอย่างไร จึงจะมีความ เหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้เนื้อหาเหล่านั้นได้ดีที่สุด และขั้นสุดท้ายจึงพิจารณาว่า จะทำการประเมินผลอย่างไร จึงจะทำให้ทราบได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ ของหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นหลายๆ ด้านมาประกอบในการพิจารณาเพื่อสร้าง โครงร่างหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยจึง นำโครงร่างหลักสูตรไปปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในทุกระดับที่ให้ ข้อเสนอแนะ

3. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง

เมื่อผู้วิจัยทำการศึกษาเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ความเป็นผู้นำและแบบ วัดเจตคติต่อความเป็นผู้นำทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า คะแนนจากแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ความเป็นผู้นำมีความง่ายพอเหมาะ เพราะคะแนนหลังการทดลองใช้หลักสูตรเท่ากับ 18.99 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เมื่อพิจารณาค่า ความเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลองใช้หลักสูตรมีค่าสูงกว่าหลังทดลองใช้หลักสูตรแสดงว่า ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหลังจากการฝึกอบรม เพราะคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลัง การทดลองใช้หลักสูตร มีการกระจายน้อยกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร และคะแนนจากแบบวัดเจตคติต่อ พฤติกรรมความเป็นผู้นำหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ และเจตคติ ที่ดี ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นเนื่องมาจากองค์ประกอบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรม ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลา การประเมินผล นอกจากนั้นยังเป็น ผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบการเรียนรู้แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการฝึกอบรม โดยเน้น

การฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ ด้วยการใช้กระบวนการกลุ่มที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

4. การประเมินติดตามผลหลักสูตร

หลังจากผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรมาเป็นระยะเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมว่า ได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในอาชีพและในชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด ผลการติดตามพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำแต่ละด้าน พบว่า ความเป็นผู้นำทุกด้านมีการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ยกเว้นความเป็นผู้นำด้านความสามารถในการตัดสินใจมีความกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจต่อปัญหาฉุกเฉิน ด้านความคิดสร้างสรรค์มีการแสดงออกในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่ก่อให้เกิดประโยชน์และมีความกล้าเสี่ยงหรือทดลองปฏิบัติในสิ่งแปลกใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากเดิมในระดับปานกลาง จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้นำที่เข้ารับการฝึกอบรมมีการเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาปรับปรุงตนเอง มีการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและรู้จักพึ่งพาตนเองในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม ช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการติดตามผลหลังการฝึกอบรมเพียง 1 เดือน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจยังไม่มากพอที่จะช่วยให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้แสดงพฤติกรรมหรือบทบาทความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นได้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การปรับขยายหลักสูตร ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นหลักสูตรที่สามารถจัดการฝึกอบรมให้ได้เนื้อหาคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในช่วงระยะเวลา 3 วัน แต่ถ้าจะให้ได้ดียิ่งขึ้นควรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่างๆให้มากขึ้น
2. เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจและการนำไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมฝึกอบรมที่กำหนดไว้ควรเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เพิ่มพูนทักษะหรือถ้าหากเป็นไปได้อาจใช้กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มาเป็นกิจกรรมฝึกอบรมก็จะก่อให้เกิดผลดีมากยิ่งขึ้น
3. วิทยากรควรศึกษา ทำความเข้าใจในหลักสูตรอย่างถ่องแท้ และซักซ้อมทำความเข้าใจจัดเตรียมกิจกรรมต่างๆ ให้พร้อม อีกทั้งจะต้องมีการประชุมตกลงประสานงานกันระหว่างวิทยากรหลักและวิทยากรผู้ช่วยที่ร่วมให้การฝึกอบรม เพราะการดำเนินการฝึกอบรมในลักษณะดังกล่าวนี้จะประสบผลสำเร็จได้ จำเป็นต้องให้วิทยากรทุกคนทำงานร่วมกันอย่างประสาน สอดคล้อง และเหมาะสมไปด้วยกัน
4. เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ ดังนั้นจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมจึงไม่ควรเกิน 30 คน และก็ไม่ควรจะน้อยกว่า 20 คน เพราะการฝึกอบรมที่มีจำนวนคนมากเกินไปจะทำให้ขาดโอกาสที่จะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และถ้าหากคนน้อยเกินไปก็จะทำให้มีโอกาสนเรียนรู้จากคนในวงแคบ และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความรู้สึกไม่สนุกสนานเหมือนการอบรมที่มีจำนวนคนไม่มากนักน้อยจนเกินไป
5. ในการประเมินผลการฝึกอบรม นอกเหนือจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ความเป็นผู้นำและเจตคติต่อความเป็นผู้นำทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม และประเมินผลการใช้หลักสูตรแล้ว ควรจัดให้มีการติดตามประเมินผลในระยะยาวโดยทอดระยะเวลาออกไปทำการประเมินผลหลังการฝึกอบรมเป็นช่วงๆ ตลอดจนความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมความเป็นผู้นำในด้านอื่นๆ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมคุณลักษณะความเป็นผู้นำ
2. ควรจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการส่งเสริมความเป็นผู้นำ โดยไม่ยึดเนื้อหาแต่มุ่งกระบวนการฝึกอบรมที่เน้นกิจกรรมเป็นหลัก เพื่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่เกิดจากมวลประสบการณ์ของกิจกรรมการเรียนรู้จริง
3. ควรทำการวิจัยและพัฒนาโดยการนำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำหลักสูตรนี้ไปใช้จริง แต่ทั้งนี้ควรจัดให้มีการสร้างกิจกรรมขึ้นใหม่โดยให้มีความสอดคล้องกับสภาพและบริบทในพื้นที่ทำการฝึกอบรมจริง
4. ควรมีการขยายผลการจัดกิจกรรมหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปยังนักศึกษาคนอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2537). การฝึกอบรม: เอกสารคำสอน ประกอบการสอนวิชา ปว. 671 การฝึกบุคคล
สำหรับการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2541). ผู้นำกับการสร้างเสริมจริยธรรม. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส,
11(1), 11-16.
- พระธรรมปิฎก. (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.
- _____. (2533). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สุวิริยาสาน.
- _____. (2543). กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร ชิวพิมาย. (2528). การฝึกอบรมและคู่มือวิทยากร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การพัฒนาและประเมินผลผู้เรียนด้านคุณธรรม
จริยธรรมกรณีศึกษาจากการปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา และสำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ:
ทบวงมหาวิทยาลัย.
- อรพินท์ สฟโซคชัย และคณะ. (2540). รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษารูปแบบและแนวทางการ
ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อ
การพัฒนาประเทศไทย.
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and Performance beyond Expectations*. New York: Free Press.
- Reddin, W.J. (1970). *Managerial Effectiveness*. New York: McGraw-Hill Book.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York:
Harcourt Brace & World.
- Tyler, R.W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago:
The University of Chicago Press.